

Улас Самчук — український Гомер ХХ століття

(120 років від дня народження)

Рекомендаційний список літератури

1905 року 20 лютого у селі Дермань на Рівненщині в заможній селянській родині Олексія Антоновича й Настасії Улянівни Самчуків народився один з найвизначніших українських письменників ХХ століття Улас Самчук.

Історією та літературою Улас Самчук захопився з дитинства, тим більше що саме місце народження до цього спонукало – Дерманський монастир, настоятелем якого був свого часу відомий полеміст Мелетій Смотрицький, здавна був своєрідним інтелектуальним центром. Саме тут, в чотирикласовій вищепочатковій школі, що діяла при Дерманській Святофеодорівській учительській семінарії, розпочав 12-річний Улас навчання. Пізніше була Кременецька українська мішана приватна гімназія імені Івана Степенка.

Перше оповідання Уласа Самчука «На старих стежках» з'явилося у 1926 році в журналі «Духовна Бесіда» у Варшаві, а з 1929 року почав постійно співробітничати з «Літературно-науковим вісником», «Дзвонами» (журнали виходили у Львові), «Самостійною думкою» (Чернівці), «Розбудовою нації» (Берлін), «Сурмою». У 1933-му народжується художньо-психологічна повість «Марія» – перший художній твір про злочин Голодомору (побачив світ у 1934 році у Львові).

У 1929 році Улас Самчук переїжджає до Праги, яка на той час була одним із центрів українського наукового та культурно-мистецького життя в еміграції, вступає до Українського вільного університету, входить до Студентської академічної громади. Утім, жодного вищого навчального закладу закінчити йому так і не вдалося, тому більшість наук довелося опановувати самотужки. Бездоганно володів німецькою, польською, чеською, російською, менше французькою мовами.

У 1937 році з ініціативи Євгена Коновальця була створена культурна референтура проводу українських націоналістів на чолі з Олегом Ольжичем. Центром Культурної референтури стала Прага, а однією з головних установ – Секція митців, письменників і журналістів, головою якої став Улас Самчук.

У 1941 року в складі однієї з похідних груп ОУН (мельниківців), у якій були також Олена Теліга, Олег Ольжич, Іван Рогач, Олег Штуль, перебрався через український кордон. Повернувся до Рівного, де очолив випуск газети «Волинь», яка скоро стала загальноукраїнською. Письменник вважав, що в ті складні часи український народ не

повинен бути «безсловесним» і має творити власне інформаційне поле. У «Волині» тоді ж працював молодший брат Симона Петлюри Олександр. В газеті друкувалися статті й вірші Євгена Маланюка, Олега Ольжича й Олени Теліги. Також Улас Самчук організував у Рівному видання дитячого часопису «Орленя».

Він писав статті, ризикуючи всім, навіть життям. За одну із статей «Так було – так буде», опубліковано 22 березня 1942 року німецька окупаційна влада заарештувала Самчука.

Після виходу із тюрми Улас Самчук практично був позбавлений можливості легально відстоювати свої політичні переконання.

Після війни Улас Самчук емігрував і деякий час жив у Німеччині, був одним із засновників і головою літературної організації МУР (Мистецький український рух). Після переїзду до Канади у 1948-му році був засновником Організації українських письменників «Слово», Світового конгресу українців.

Улас Самчук – видатний майстер мистецької прози, відомий громадський діяч, вніс цінний вклад у розвиток української літератури. В 1980 році в місті Торонто висувався на отримання Нобелівської нагороди із літератури.

Його перу належить більше 112 ідейно-програмових, критичних, політичних, літературних статей та 20 книжкових видань.

Письменник помер 9 липня 1987 року. Похований у Торонто.

Джерела:

http://www.skole-bibl.edukit.lviv.ua/bibliotechni_vidannya/pamyatki/ulas_samchuk/

<https://uinp.gov.ua> › istorychnyy-kalendar › lyutyy › 1...

Література

1. Самчук, У. Гори говорять [Текст] : роман у 2-х ч. / У. Самчук. — Ужгород : Карпати, 1996. — 272 с.
2. Самчук, У. Кулак [Текст] : роман ; Месники : оповідання. Віднайдений рай : новели / У. Самчук. — Дрогобич : Відродження, 2009. — 488 с.
3. Самчук, У. Марія [Текст] : роман; хроніка одного життя / У. Самчук. — Київ : Український Центр духовної культури, 1997. — 384 с.

4. Самчук, У. Марія. Куди тече та річка [Текст] / У. Самчук. — Київ : Наукова думка, 1999. — 416 с.
5. Самчук, У. На білому коні [Текст] : спогади / У. Самчук. — Львів, 1999. — 288 с.
6. Самчук, У. На коні вороному [Текст] : спогади ; [скрипторій історичної прози] / У. Самчук. — Львів, 2000. — 288 с.
7. Самчук, У. OST [Текст] : трилогія / У. Самчук. — Тернопіль : Джура. — 2005. — Т. 1 : Морозів хутір. — 452 с.
8. Самчук, У. OST [Текст] : трилогія / У. Самчук. — Тернопіль : Джура. — 2006. — Т. 2 : Темнота. — 460 с.
9. Самчук, У. OST [Текст] : трилогія / У. Самчук. — Тернопіль : Джура. — 2006. — Т. 3 : Втеча від себе. — 412 с.
10. Самчук, У. Чого не гоїть огонь [Текст] : роман / У. Самчук. — Київ : Український письменник, 1994. — 233 с.

11. Вовчанська, В. Легенда української еміграції [Текст] : [побачила світ книжка українського письменника, члена уряду УНР у вигнанні Уласа Самчука «Репортажі з Карпатської України»] / В. Вовчанська, Б. Мельничук // Вільне життя плюс. — 2019. — 18 жовт. — С. 6.
12. Вовчанська, В. Легенда української еміграції [Текст] : [побачила світ книжка укр. письменника, члена уряду УНР у вигнанні Уласа Самчука «Репортажі з Карпатської України»] / В. Вовчанська, Б. Мельничук // Вільне життя плюс. — 2019. — 18 жовт. — С. 6.
13. Гайда, М. Гомер українського життя XX століття [Текст] : до 115-ї річниці з дня народження Уласа Самчука / М. Гайда // Вільне життя плюс. — 2020. — 28 лют. — С. 6.
14. Жук, Г. «Найстрашніша смерть — це смерть від голоду» [Текст] : [роздуми над романом Уласа Самчука «Марія»] / Г. Жук // Вільне життя плюс. — 2015. — 27 листоп. — С. 1.
15. Жук, Г. Хто ми: народ чи чернь? [Текст] : 20 лютого — 115 років від дня народження Уласа Самчука / Г. Жук // Свобода. — 2020. — 21 лют. — С. 2.
16. Золотнюк, А. Улас Самчук повернувся на білому коні [Текст] : [в с. Телявка на Шумщині відбулося ряд заходів, приурочених 111-й річниці від дня народження У. Самчука] / А. Золотнюк // Вільне життя

- плюс. — 2016. — 2 берез. — С. 6.
17. Золотнюк, А. Улас Самчук повернувся на білому коні [Текст] / А. Золотнюк // Вільне життя плюс. — 2016. — 2 берез. — С. 6
 18. Лозинська, О. Життя у «вічному вогні...» [Текст] : [Улас Самчук] / О. Лозинська // Свобода. — 2012. — 2 берез. — С. 3.
 19. Нагорна, І. Ще одна грань діяльності Самчука [Текст] : [спогади про письменника Уласа Самчука] / І. Нагорна // Голос України. — 2016. — 6 лют. — С. 10.
 20. Панасюк, П. Невідомий Улас Самчук [Текст] / П. Панасюк, С. Шийка // Вільне життя плюс. — 2020. — 14 серп. — С. 3.
 21. Сеніна, Т. Відлуння Голодомору мовою Уласа Самчука [Текст] / Т. Сеніна // Вільне життя плюс. — 2021. — 17 груд. — С. 6.
 22. Черемшинська, Р. Улас Самчук і наш край [Текст] : до 115-річчя від дня народження українського письменника / Р. Черемшинська // Вільне життя плюс. — 2020. — 21 лют. — С. 6.
 23. Чубата, Д. То хто ж ми — народ чи чернь? : Це питання Уласа Самчука актуальне й сьогодні [Текст] / Д. Чубата // Вільне життя плюс. — 2020. — 14 лют. — С. 5.
 24. Шот, М. Український Гомер [Текст] : [Улас Самчук] / М. Шот // Медична академія. — 2005. — № 4. — С. 8 ; 10.
 25. Яворська, Л. Фармацевт Марія Зоц і письменник Улас Самчук [Текст] : Подається зі скороченнями і незначними змінами за виданням: Жив'юк Андрій. Пані Самчукова / В кн. Тернопілля'97. Регіональний щорічник. — Тернопіль: Збруч, 1997. — С. 156—160. / Л. Яворська // Життєвими стежинами фармацевтів : біографічні нариси. — Львів, 2017. — Ч.1. — С. 135—138.
 26. Ярий, М. Переслідувані імперією [Текст] : [Юліуш Словацький, Олександр Неприцький-Грановський, Улас Самчук] / М. Ярий // Вільне життя плюс. — 2018. — 23 берез. — С. 3.

*Уклала Водюк Н. П.
Оновлено 2025 рік*